

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України

ОГЛЯД

НАЯВНИХ ПОЛІТИК І ЛІТЕРАТУРИ ЩОДО АДВОКАЦІЇ ОГС

Публікацію створено ВГО «Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України» (НАСДСУ) за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ІСАР Єднання в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст публікації є відповідальністю ВГО «Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України» та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ІСАР Єднання.

ОГЛЯД НАЯВНИХ ПОЛІТИК І ЛІТЕРАТУРИ ЩОДО АДВОКАЦІЇ ОГС

ЗМІСТ

ВСТУП	3
КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ.....	3
ЗАГАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО АДВОКАЦІЇ ОГС	5
СПЕЦІАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО РЕГУЛЮЄ СПІВПРАЦЮ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОСТІ У СФЕРІ АГРАРНОГО ТА СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ	6
ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ СПІВПРАЦІ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОСТІ В УКРАЇНІ	8
1. Громадські ради при органах виконавчої влади.....	8
2. Громадські слухання	8
3. Місцеві ініціативи.....	9
4. Електронні петиції.....	9
5. Консультації з громадськістю	9
6. Бюджет участі (партиципаторне бюджетування)	9
7. Електронне урядування та відкриті дані.....	10
8. Протестні форми	10
9. Державний аграрний реєстр.....	10
ДЕЯКІ ІНСТРУМЕНТИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ОГС В КРАЇНАХ ЄС У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	11
1. Підхід CLLD / LEADER (Community-Led Local Development / <i>Liaison entre Actions de Développement de l'Économie Rurale</i>)	11
2. E-Participation платформи: Decidim та AskThePublic/Have Your Say	11
3. Державний сервіс AskThePublic / Have Your Say.....	12
4. Асамблеї громадян	12
5. Living Labs / Експериментальні платформи у рамках Horizon Europe та Mission Soil	12
6. Платформа підтримки стейкхолдерів Agri-Food Stakeholder Support Platform	12
7. Мережі	13
8. Соціально-політичні рухи	13
КОРОТКИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	13
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	14

ВСТУП

Адвокація організацій громадянського суспільства (ОГС) – це процес, за допомогою якого ОГС намагаються впливати на прийняття рішень урядом та іншими органами влади, щоб забезпечити кращі умови для своїх членів та суспільства в цілому. Вона включає в себе представництво та захист інтересів, залучення громадськості та підвищення обізнаності про певні проблеми.

Адвокація є важливою частиною функціонування громадянського суспільства, оскільки вона дозволяє громадянам брати участь у прийнятті рішень та впливати на формування політики. Це сприяє більш демократичному та інклюзивному суспільству.

Аграрний сектор економіки відіграє суттєву роль у житті країни, у поселенській мережі переважає сільська місцевість, а сільське населення складає близько третини від усього населення. Важливо, щоб права та інтереси цієї суспільної страти були належним чином відображені й у державній політиці, зокрема через їх представництво ОГС.

У цьому огляді зібрано інформацію про правове регулювання адвокації ОГС в Україні, зроблено короткий огляд практичних інструментів взаємодії влади та громадськості як в Україні так і в ЄС, зокрема у сфері аграрного та сільського розвитку, а також короткий огляд відповідної літератури.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Адвокація, Адвокасі англ. **Advocacy** - кампанія, спрямована на представництво і захист прав та інтересів певної соціальної групи. Українською мовою вживаються терміни-аналогі: адвокація, адвокасі, едвокасі, просування, лобіювання, представлення та захист прав громадян. Об'єктом впливу для адвокасі-компанії є державні установи; мета впливу — здійснення певних структурних змін (наприклад, прийняття законів) щодо групи, інтереси якої лобіюються¹.

Аграрна політика - форма соціально-економічного представництва інтересів різних соціальних верств населення та сфер економічної діяльності, в межах якої за допомогою системи стратегічних і тактичних принципів, цілей, засобів і методів науково-методологічного, політико-правового, соціально-економічного, екологічного, інформаційно-комунікаційного та організаційного характеру вирішуються питання формування продовольчої безпеки держави та забезпечення сталого розвитку сільських територій.²

¹ <https://ednannia.ua/2-uncategorised/211-slovnik-osnovnih-terminiv>

² <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=211>

Громадянське суспільство – це сфера суспільних відносин поза сім'єю, державою та бізнесом, де люди об'єднуються для задоволення та/або просування спільних інтересів та відстоювання спільних цінностей³.

Організація громадянського суспільства – організація, що має такі характеристики:

- є організованою, а саме, інституціоналізованою певною мірою;
- є інститутом приватного права;
- іншими словами, існує інституційно окремо від влади;
- є автономною, має власне врядування, іншими словами, має все необхідне для контролю за своїми діями;
- є неприбутковою, а саме, не розподіляє дохід між своїми засновниками та/або членами/менеджерами;
- є волонтерською, іншими словами, демонструє значний ступінь добровільної участі;
- організація працює на своїх членів або/та на суспільний інтерес.⁴

Сільська місцевість - території, що знаходяться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови⁵.

Сільський розвиток — це процес розширеного відтворення сільських територій, що забезпечує гармонійне зростання економічної, соціальної та екологічної сфери. При чому до економічної складової слід віднести, крім розвитку сільськогосподарських, і розвиток промислових підприємств, що розміщені на сільських територіях, або ж пов'язані з сільськогосподарським виробництвом⁶.

Сільське господарство – виробнича сфера, що характеризується вирощуванням сільськогосподарських культур і розведенням тварин. Основним завданням сільського господарства є забезпечення населення продуктами харчування та постачання сировини для промисловості. Сільське господарство – одна з провідних галузей економіки України.⁷

³ <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/OGS1-1.pdf>

⁴ <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/OGS1-1.pdf>

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text>

⁶ <https://hromady.org/wp-content/uploads/2023/04/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA-.pdf>

⁷ https://ukrstat.gov.ua/operativ/pro_stat/Prosto/s_gosp/SG.pdf

ЗАГАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО АДВОКАЦІЇ ОГС

Загальне законодавство, що регулює співпрацю влади і громадськості

Засади співпраці влади і громадськості викладені у Конституції України⁸:

- Стаття 5: народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади.
- Стаття 38: право громадян брати участь в управлінні державними справами.
- Стаття 40: право на звернення до органів влади та обов'язок цих органів розглядати звернення.

Деякі загальні закони, що пов'язані з регулюванням співпраці влади та громадськості:

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»⁹ – визначає участь жителів у вирішенні місцевих питань (громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення).
- Закон України «Про доступ до публічної інформації»¹⁰ – забезпечує відкритість діяльності органів влади та доступ громадян до інформації.
- Закон України «Про звернення громадян»¹¹ – визначає порядок подання та розгляду індивідуальних і колективних звернень.
- Закон України «Про громадські об'єднання»¹² – регулює створення і діяльність громадських організацій, їх взаємодію з органами влади.
- Закон України «Про місцеві державні адміністрації»¹³ – містить положення про співпрацю адміністрацій з громадськістю.
- Закон України «Про інформацію»¹⁴ – гарантує право на інформацію і відкритість діяльності органів влади.

Нормативно-правові акти:

- Постанова КМУ №996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»¹⁵ – визначає механізми (громадські ради при органах виконавчої влади; консультації з громадськістю; електронні петиції, обговорення нормативних актів).
- Постанова КМУ №835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»¹⁶ – визначає вимоги до

⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

¹⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

¹² <https://zakon.rada.gov.ua/go/4572-17>

¹³ <https://zakon.rada.gov.ua/go/586-14>

¹⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

¹⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-2010-%D0%BF>

¹⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/go/835-2015-%D0%BF>

формату і структури наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, періодичність оновлення та порядок їх оприлюднення, а також перелік таких наборів даних.

- Розпорядження голови Хмельницької обласної державної адміністрації №542/2019-р від «Про затвердження Положення про громадську раду при Хмельницькій обласній державній адміністрації»¹⁷.

СПЕЦІАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО РЕГУЛЮЄ СПІВПРАЦЮ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОСТІ У СФЕРІ АГРАРНОГО ТА СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Деякі і закони, що пов'язані з регулюванням співпраці влади та громадськості у сфері аграрного та сільського розвитку:

- Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»¹⁸ - містить положення про громадське саморегулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності, про можливість державної підтримки ОГС щ, що мають статус сільськогосподарських дорадчих служб.
- Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції»¹⁹ - містить положення про саморегулювну організацію оптового ринку сільськогосподарської продукції.
- Земельний кодекс України²⁰ - передбачає можливість громадського контролю за використанням та охороною земель.
- Водний кодекс України²¹ – передбачає участь громадян та їх об'єднань, інших громадських формувань у здійсненні заходів щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.
- Закон України «Про фермерське господарство»²² - визначає, що представницьким органом фермерських господарств України є Асоціація фермерів та приватних землевласників України (на теперішній час - громадська організація).
- Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин»²³ - передбачена можливість залучення представників

¹⁷ https://www.adm-km.gov.ua/doc/directions/2019/07/542r_180719.pdf

¹⁸ <https://www.vin.gov.ua/dep-apr/konsultatsii-z-hromadskistiu/62210-zvit-pro-rezultaty-provedennya-konsultatsiy-z-hromadskistyu-3>

¹⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/go/1561-17>

²⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

²¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

²² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

²³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>

громадськості борати участь у проведенні зовнішнього аудиту компетентного органу та його територіальних органів.

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»²⁴ - містить положення про залучення громадськості до діяльності з охорони довкілля.
- Закон України «Про ветеринарну медицину»²⁵ - містить положення про співпрацю державних органів з громадськими формуваннями.
- Закони України “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів”²⁶ - містить норми про співпрацю об’єднанням операторів ринку з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

Деякі документи, що пов’язані з регулюванням співпраці влади та громадськості у сфері аграрного та сільського розвитку:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 «Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади»²⁷ - затверджено Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.
- Наказ Міністерства аграрної політики України від 20 травня 2010 р. N 259 Про затвердження персонального складу Громадської ради та Положення про Громадську раду при Міністерстві аграрної політики України²⁸.
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р «Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках»²⁹ - наголошується на важливості скоординованої взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, професійних та громадських об’єднань та інших заінтересованих сторін.
- Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16.05.2012 № 270 «Про Науково-експертну раду Міністерства»³⁰.
- Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 13 травня 2020 року N 866 «Про утворення робочої групи з питань сільського розвитку»³¹.

²⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

²⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#Text>

²⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

²⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#Text>

²⁸ <https://ips.ligazakon.net/document/FIN56564>

²⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>

³⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0270730-12#Text>

³¹ https://ips.ligazakon.net/document/view/ME201087?an=1&ed=2020_05_13

- Інформаційне повідомлення про проведення консультацій з громадськістю у формі публічного громадського обговорення проєкту наказу Департаменту агропромислового розвитку Вінницької обласної військової адміністрації³² - збір пропозицій та зауважень до проєкту Порядку стажування громадян з числа молоді, які не перебувають на посадах державної служби, в Департаменті агропромислового розвитку Вінницької обласної державної адміністрації.
- Звіт про результати проведення консультацій з громадськістю Національного агентства України з питань державної служби³³.

ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ СПІВПРАЦІ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОСТІ В УКРАЇНІ

1. Громадські ради при органах виконавчої влади

- **Призначення:** забезпечення врахування думки громадськості при формуванні та реалізації державної політики.
- **Правова основа:** Постанова КМУ №996 від 03.11.2010 р. «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»³⁴
- **Функції:**
 - о аналіз проєктів нормативно-правових актів;
 - о підготовка рекомендацій органам влади;
 - о проведення публічних обговорень.
- **Приклади:** громадські ради при міністерствах³⁵, обласних³⁶ та міських³⁷ державних адміністраціях, сільських радах³⁸.

2. Громадські слухання

- **Призначення:** обговорення суспільно важливих питань місцевого значення.
- **Правова основа:** Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».³⁹
- **Особливості:**
 - о ініціюються мешканцями, органами місцевого самоврядування або громадськими організаціями;

³² <https://www.vin.gov.ua/dep-apr/konsultatsii-z-hromadskistiu/64085-informatsiine-povidomlennia-pro-provedennia-konsultatsii-z-hromadskistiu-u-formi-publichnoho-hromadskoho-obhovorennia-proiektu-nakazu-departamentu-ahropromyslovoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasnoi-viiskovoi-administratsii-2>

³³ <https://nads.gov.ua/konsultaciyi-z-gromadskisty/zviti>

³⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

³⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0009730-12#Text>

³⁶ <https://www.vin.gov.ua/hromadianam/gromada/hromadska-rada>

³⁷ <https://www.facebook.com/gromradakmda/>

³⁸ <https://obroshynska-gromada.gov.ua/gromadska-rada-11-50-43-23-12-2020/>

³⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

о результати слухань мають рекомендаційний характер, але часто враховуються у рішеннях місцевих рад.

3. Місцеві ініціативи

- **Призначення:** можливість громадян вносити на розгляд місцевих рад проекти рішень.
- **Правова основа:** Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».⁴⁰
- **Етапи:** збір підписів, реєстрація ініціативи, розгляд на сесії місцевої ради.

4. Електронні петиції

- **Призначення:** офіційний механізм звернення громадян до Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів та органів місцевого самоврядування.
- **Правова основа:** Закон України «Про звернення громадян».⁴¹
- **Порядок:**
 - о розміщення петиції на офіційному веб-порталі;
 - о збір необхідної кількості підписів (від 25 000 для петицій до Президента);
 - о обов'язковий розгляд у разі успішного збору підписів.

5. Консультації з громадськістю

- **Призначення:** обговорення проектів нормативних актів, стратегій і програм розвитку.
- **Правова основа:** Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996 від «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».⁴²
- **Форми:** круглі столи, опитування, електронні консультації, обговорення на порталах (наприклад, «ВзаємоДія»⁴³).

6. Бюджет участі (партиципаторне бюджетування)

- **Призначення:** залучення громадян до прийняття рішень щодо розподілу частини місцевого бюджету.
- **Правова основа:** рішення місцевих рад (нормативна база формується на місцевому рівні).
- **Процес:** подання громадських проектів, голосування за них, фінансування з бюджету.

⁴⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

⁴¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

⁴² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

⁴³ <https://e-democracy.dii.gov.ua/>

- **Приклади:** Київ⁴⁴, Львів⁴⁵, Харків⁴⁶, Івано-Франківськ⁴⁷, а також Іванівська сільська рада⁴⁸, Золотниківська громада⁴⁹.

7. Електронне урядування та відкриті дані

- **Призначення:** забезпечення прозорості та доступу до інформації.
- **Правова основа:** Закон «Про доступ до публічної інформації»⁵⁰, Постанова КМУ від 21 жовтня 2015 р. №835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»⁵¹.
- **Приклади:** Портал відкритих даних⁵², «Prozorro» (закупівлі)⁵³, Платформа електронної демократії «Е-Дем»⁵⁴ (електронні петиції, консультації, бюджет участі).

8. Протестні форми

- **Призначення:** реалізації права на протест, свободи вираження поглядів і відповідного права на зібрання.
- **Правова основа:** Конституція України⁵⁵, Рішення Конституційного суду України⁵⁶, міжнародні правові акти⁵⁷.
- **Приклади:** страйк фермерів⁵⁸, акції протесту⁵⁹, пікети⁶⁰.

9. Державний аграрний реєстр⁶¹

Інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, інтегрування, зберігання, захист, облік, відображення, оброблення, конфіденційність реєстрових даних, надання та використання реєстрової інформації, надання адміністративних та інших публічних послуг суб'єктам, електронний обмін даними у сферах забезпечення формування та реалізації державної аграрної політики, державної політики у сферах сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави.

⁴⁴ <https://kyivcity.gov.ua/finansy-ta-biudzheth/biudzheth/gromadskiy-byudzheth-mista/>

⁴⁵ <https://lviv.pb.org.ua/>

⁴⁶ <https://www.city.kharkiv.ua/uk/document/pro-zatverdzhennya-miskoi-tsilovoi-programi-gromadskiy-byudzheth-byudzheth-uchasti-mista-kharkova-na-2018-2021-roki-51796.html>

⁴⁷ <https://if.pb.org.ua/>

⁴⁸ <https://iotg.gov.ua/news/1720010736/>

⁴⁹ <https://zolotnykivska-gromada.gov.ua/gromadskij-bjudzheth-bjudzheth-uchasti-1559815663/>

⁵⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

⁵¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>

⁵² <https://data.gov.ua/>

⁵³ <https://prozorro.gov.ua/uk>

⁵⁴ <https://e-dem.ua/>

⁵⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4247>

⁵⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01#Text>

⁵⁷ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

⁵⁸ <https://suspilne.media/916535-polski-fermeri-anonsuvali-strajk-u-varsavi-cogo-vimagatimut-vid-vladi/>

⁵⁹ <https://tsn.ua/groshi/ukrayinski-fermeri-gotuyutsya-do-masshtabnih-protestiv-u-centri-kiyeva-747122.html>

⁶⁰ <https://kurkul.com/news/17134-fermeri-vlashtuvali-piket-proti-monopoliyi-firtasha>

⁶¹ <https://www.dar.gov.ua/>

Міністерство аграрної політики та продовольства України започаткувало в інформаційно-комунікаційній системі «Державний аграрний реєстр» (ДАР) новий інструмент комунікації – опитування агровиробників. Мета ініціативи – налагодити прямий діалог з аграріями для кращого розуміння їхніх потреб та викликів⁶².

ДЕЯКІ ІНСТРУМЕНТИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ОГС В КРАЇНАХ ЄС У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

1. Підхід CLLD / LEADER (Community-Led Local Development / *Liaison entre Actions de Développement de l'Économie Rurale*)⁶³

- Це одна з головних практик ЄС із залучення громад у міжнародну політику розвитку сільських територій.
- Через Місцеві групи активностей - *Local Action Groups* (LAG) включають місцеву владу, бізнес, асоціації та громадян, де приватний сектор має щонайменше 51 % голосів у рішеннях
- Стратегія місцевого розвитку розробляється місцевими учасниками (bottom-up), з урахуванням соціальних, культурних, економічних вимог.
- Фінансується в рамках Спільної аграрної політики ЄС. має ширше застосування в сільських та прибережних регіонах.

Приклад: у країнах ЄС LAG, об'єднаних в мережі, активно розвивають сільські та прибережні громади⁶⁴.

Цей досвід на теперішньому етапі в Україні розпочала впроваджувати Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України⁶⁵.

2. E-Participation платформи: Decidim та AskThePublic/Have Your Say

- Відкрите ПЗ, використовуване муніципалітетами для онлайн діалогу: створення пропозицій, їх обговорення (threaded comments) з маркуванням ставлення коментаря до пропозиції (позитивне/негативне/нейтральне)⁶⁶.
- Платформа сприяє прозорості та залученню громадян у процес прийняття рішень, включаючи бюджети участі.

⁶² <https://www.dar.gov.ua/news-list/minagropolitiki-zapuskaie-opituvannya-v-derzhavnomu-agrarnomu-reiestri-dlya-pryamogo-dialogu-z-agrovirobnikami>

⁶³ https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld_en.html

⁶⁴ https://ec.europa.eu/enrd/lag_fr.html

⁶⁵ <https://www.dorada.org.ua/proyekt-strategichne-planuvannya-rozvitku-silskih-teritorij-ta-spriyannya-rozvitku-silskogo-biznesu>

⁶⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52025DC0075>

3. Державний сервіс AskThePublic / Have Your Say

- Новий чат-бот на основі LLM, розроблений як доповнення до держсервісу *Have Your Say*, щоб зробити комунікацію громадян з ініціативами ЄК більш інтерактивною, структурованою й доступною мовами користувачів⁶⁷.
- Використовується для збору громадської думки на рівні ЄК.

4. Асамблеї громадян⁶⁸

- У Франції (конвенції *climate convention*, *citizens' convention*) та Німеччині (*planning cells*) залучають випадково вибраних громадян до глибокого обговорення політик — метод для формування консультацій щодо екології, сільського розвитку, землекористування тощо.
- Це забезпечує представницькість й більшу легітимність рекомендацій.

5. Living Labs⁶⁹ / Експериментальні платформи у рамках Horizon Europe та Mission Soil

- ЄС активно розвиває концепцію *living laboratories*⁷⁰ — локальних майданчиків, де фермери, дослідники, інноватори й влада тестують нові методи, цифрові технології, бізнес-моделі на місцях.
- Проекти Mission A Soil Deal for Europe⁷¹ передбачають створення 100 таких лабораторій до 2030 року, щоб запроваджувати інновації у стійкому управлінні ґрунтами⁷².

6. Платформа підтримки стейкхолдерів Agri-Food Stakeholder Support Platform⁷³

- Запущена у червні 2025 — призначена для бізнесу, фермерів, ОГС у агропромисловому секторі.
- Містить інструменти картографування політики, законодавства, фінансування, робочий простір для взаємодії груп інтересів.
- Це сучасний приклад цифрової платформи, що дозволяє публіці взаємодіяти з владою та бізнесом в агросекторі.

⁶⁷ <https://arxiv.org/abs/2504.03287?>

⁶⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Citizens%27_assembly?

⁶⁹ <https://enoll.org/living-labs/>

⁷⁰ <https://enoll.org/living-labs/>

⁷¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/soil-deal-europe_en

⁷² https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/agriculture-forestry-and-rural-areas_en?

⁷³ https://single-market-economy.ec.europa.eu/events/launch-agri-food-stakeholder-support-platform-2025-06-16_en?

7. Мережі

- **EU CAP Network**⁷⁴ – Мережа спільної аграрної політики ЄС - це форум, через який національні мережі САП, організації, адміністрації, дослідники, підприємці та фахівці можуть обмінюватися знаннями та інформацією (наприклад, через взаємне навчання та передовий досвід) щодо сільського господарства та сільської політики.
- **Polish National Rural Network (NRN)**⁷⁵ - діє з 2008 року та координується за підтримки Міністерства аграрного розвитку, має 16 регіональних секретаріатів для координації і обміну знаннями між стейкхолдерами. Проекти PRN+ об'єднують фермерів, науковців і дорадчі служби, реалізовано понад 420 операційних груп у 2014–2020 рр., зокрема проекти з управління природними ресурсами та клімату.

8. Соціально-політичні рухи

- **European Rural Parliament** / Європейський сільський парламент⁷⁶ - довгострокова кампанія, спрямована на вираження голосу сільських жителів Європи, а також на сприяння самопомозі та діям сільських жителів у партнерстві з громадянським суспільством та урядами. ЄСП об'єднує сільських гравців – місцевих, регіональних та національних – для обміну досвідом та узгодження порядку денного сільської політики, за допомогою якого можна лобіювати уряд.
- **AGROunia**⁷⁷ — сільськогосподарський рух-фонд, заснований у 2018 році фермером Міхалом Колодзейчаком, організовує масштабні протести, висуває вимоги щодо реформи аграрної політики, захисту внутрішнього ринку і підвищення експортної підтримки.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Існує великий пласт літератури – як наукової, так і інформаційно-просвітницького характеру - щодо адвокації ОГС, співпраці влади, бізнесу ОГС. Ця література широко доступна у відкритих джерелах, тому її наводити тут не будемо.

Як правило, така література створена за підтримки різних програм і проєктів міжнародної технічної допомоги.

Водночас, література, що стосується адвокації, співпраці влади та бізнесу у сфері сільського господарства, сільської місцевості є рідкістю, особливо останніх років, особливо це стосується наукових досліджень.

⁷⁴ https://eu-cap-network.ec.europa.eu/index_en

⁷⁵ https://ec.europa.eu/enrd/enrd-static/networks-and-networking/nrn-information/poland/en/poland_en.html?

⁷⁶ <https://europeanruralparliament.com/>

⁷⁷ <https://europeanruralparliament.com/>

Записка Національного інституту стратегічних досліджень «*Форми взаємодії держави та бізнесу в аграрній сфері України: інституційний аспект*» 2024 року – чи є єдиний більш ґрунтовний документ, щодо цієї теми⁷⁸.

Стаття «*Формування системи лобі та адвокації розвитку органічного виробництва*»⁷⁹ присвячена формуванню системи відстоювання інтересів в органічному виробництві як окремими суб'єктами, так і організаціями в цілому.

У статті «*Стратегічні пріоритети розвитку державно-приватного партнерства в галузях інфраструктури аграрного сектору України*» побіжно зачіпає тему співпраці бізнесу та влади у рамках формування державно-приватних партнерств⁸⁰.

Трапляються статті, що є результатом дослідження відносин влади і бізнесу на місцевому рівні, як бодай якимось пов'язані із сільською місцевістю, сільською економікою⁸¹, часто вони мають часто теоретичний⁸² чи надто загальний⁸³ характер.

Дослідники звертають увагу на те, що в більшості випадків, як влада так і самі члени громади не готові до активної співпраці з метою вирішення місцевих проблем. Однією з причин є недостатність знань і навичок, з іншого боку, відсутня мотивація для пошуку можливостей розвитку громади спільними зусиллями⁸⁴.

Доступ сільського населення до знань часто обмежений, зокрема через віддаленість від освітніх центрів. Нерівність у доступі до знань також посилюється через соціально-економічні умови⁸⁵. Це слід враховувати при плануванні та реалізації заходів розвитку ОГС у сільській місцевості, зокрема, щодо адвокації. Видається доцільним активізувати дослідження процесів розвитку громадянського суспільства, ОГС, а також готувати навчальні матеріали для сільських активістів, готувати фахівців, враховуючи результати досліджень. Ця тема могла б стати предметом уваги програм і проєктів міжнародної технічної допомоги.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

- *Посилення нормативної бази* — у сфері взаємодії влади та ОГС – зокрема щодо аграрного та сільського розвитку - існує доволі розвинена система загального та спеціального законодавства. Проте важливо зрозуміти, наскільки ефективно вона використовується та розробити механізми та інструменти для підвищення їхньої ефективності.

⁷⁸ <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/formi-vzaemodii-derzhavi-ta-biznesu-v-agrarniy-sferi-ukraini-instituciyniy>

⁷⁹ <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/2/8.pdf>

⁸⁰ <https://ekhsvir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/9f9f3f8b-22f9-489e-9f4a-1836a53bd8d1/content>

⁸¹ <https://www.prostir.ua/?library=partnerstvo-i-spivpratsya-vlady-i-biznesu-na-mistsevomu-rivni-zaporuka-uspishnoho-rozvytku-hromad>

⁸² https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/21.pdf

⁸³ <https://www.irf.ua/advokaciya-v-gromadah-za-5-hvylyn-konspekt-majsterni-iryny-gajduchyk/>

⁸⁴ <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=156>

⁸⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>

- *Зростання ролі цифрових інструментів* — електронні петиції, консультації, портали відкритих даних мають шанс стати основними каналами комунікації. Важливо розвивати цифрову грамотність серед фермерів та сільського населення, зміцнювати цифрову інфраструктуру у сільській місцевості.
- *Аграрна специфіка адвокації* — в агросекторі діють окремі законодавчі механізми взаємодії щодо взаємодії ОГС та влади (громадські ради, науково-експертні ради, дорадчі служби, аграрний реєстр), важливо зрозуміти, рівень їхнього впливу на таку взаємодію та розвивати їхні спроможності..
- *Дефіцит досліджень і кейсів* — у сфері аграрного та сільського розвитку небагато сучасних аналітичних, наукових матеріалів та опису прикладів успішної адвокації. Варто запровадити інструменти стимулювання зацікавленості науковців, аналітиків щодо проведення таких досліджень та поширення їхніх результатів.
- *Дефіцит літератури з орієнтацією на практичне застосування у сфері аграрного та сільського розвитку* – практично відсутня література щодо адвокації ОГС, яка б орієнтувалася на специфіку сільського господарства та сільської місцевості,. Цей розрив потребує заповнення.
- *Зацікавленість досвідом ЄС* - за підтримки програм і проектів міжнародної технічної допомоги фермери, сільське населення все більше інформації отримують про досвід ЄС щодо адвокації у сфері аграрного та сільського розвитку. Важливо допомогти цій суспільній страті імплементувати отримані інформацію та знання у практичні дії.

